

"Belki doğrudan doğruya, müsebbebi sebep ile beraber halk ederek, cilve-i esmâsını ve hikmetini göstermek için, bir tertip ve tanzim ile zâhirî bir sebebiyet, bir mukarenet vermekle, eşyadaki zâhirî kusurlara, merhametsizliklere ve noksanîyetlere merci olmak için, esbab ve tabiatı dest-i kudretine perde etmiş, izzetini o suretle muhafaza etmiş." İzah eder misiniz?

"Ve madem her şeyin vücudu pek çok cihazat ve âletlere muhtaçtır. O halde, o tabiatı icad eden ve o sebebi halk eden bir Kadîr-i Mutlak var. Ve o Kadîr-i Mutlakın ne ihtiyacı var ki, âciz vesâiti rububiyetine ve icadına teşrik etsin? Hâşâ! Belki doğrudan doğruya, müsebbebi sebep ile beraber halk ederek, cilve-i esmâsını ve hikmetini göstermek için, bir tertip ve tanzim ile zâhirî bir sebebiyet, bir mukarenet vermekle, eşyadaki zâhirî kusurlara, merhametsizliklere ve noksanîyetlere merci olmak için, esbab ve tabiatı dest-i kudretine perde etmiş, izzetini o suretle muhafaza etmiş."(1)

Allah'ın direkt değil de sebepleri araya koyarak yaratmasında **iki önemli hikmet / sebep gözüküyor:**

Birisi; Allah'ın dünyadaki bazı çirkin, kötü, merhametsizlik gibi görünen hadiseler ile yaratma açısından temasının görülmesini istememesidir. Bu gibi durumlarda araya sebepler giriyor.

Mesela, bir çocuğun iş makinası altında kalıp feci bir şekilde ezilmesi, zahiri açıdan çok acı verici çok merhametsiz gibi görüldüğü için, burada sebepler araya girerek insanlardan gelmesi muhtemel olan tenkit, isyan ve itiraz gibi şeyleri üstüne çekiyor.

İkincisi, sebepler Allah'ın isim ve sıfatlarının sergilendiği bir perdedir. Bu perdeler olmasa ilahi isim ve sıfatlar tam idrak edilemezler. Bu yüzden Allah, isim ve sıfatlarını insanlara göstermek için sebep perdelerini araya koyuyor. Ta ki insanlar bu perdeleri okuyarak Allah hakkında fikir sahibi olabilsin.

Mesela, bir elmanın tohumdan ağaç ve meyve olma sürecinde çok aşama ve sebepler araya giriyor. Bu aşamaların hepsinde ilahi ve isimler devreye girerek

kendini gösteriyor. Şayet elma bir anda olup bitse, bu aşama ve süreçler ortadan kalkacağı için, bu aşama ve süreçlerde sergilenen bütün isim ve sıfatların manaları da ortadan kalkardı. Bu yüzden Allah sebepleri araya koyuyor ki, kendi isim ve sıfatları tam anlaşılsın...

(1) bk. [Lem'alar, Yirmi Üçüncü Lem'a.](#)